

7—11 mars.

Debatter m. m.

Tisdagen den 10 mars.

Sid.

Svar på fråga av herr Franzon ang. insortering av post i postboxar å söndagar	5
--	---

Onsdagen den 11 mars.

Ang. riksdagsarbetet vid påsktiden	9
Svar på interpellation av fru Sjöström-Bengtsson ang. kompetens- värdet av avgångsbetyg från den nioåriga enhetsskolan	9
Åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.	11
Upphävande av strandlagen m. m.	17
Interpellation av herr Arrhén ang. försöksverksamheten på skol- väsendets område m. m.	28

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 11 mars.

Statsutskottets utlåtande nr 7, ang. utgifterna under sjunde huvud- titeln (finansdepartementet)	11
— nr 19, ang. utgifter å tilläggsstat II: finansdepartementet	11
— nr 29, ang. anslag å kapitalbudgeten: finansdepartementet	11
Sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 2, ang. riks- dagens revisorers berättelse rörande statsverket	11
— nr 3, ang. ändrad lydelse av 1 § förordningen om mödrahjälp m. m.	11

Bevillningsutskottets betänkande nr 21, ang. skattebefrielse för majoren C. M. O. Klingspor och sergeanten E. J. Karlsson för viss uppuren ersättning	11
— nr 22, ang. skattefrihet för vissa bidrag till nedbringande av bostadskostnader	11
Andra lagutskottets utlåtande nr 8, ang. åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.	11
Tredje lagutskottets utlåtande nr 7, ang. upphävande av strandlagen m. m.	17
— nr 8, ang. översyn av gruvlagen	27
— nr 9, ang. översyn av menageriförordningen	27

Lördagen den 7 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 28 nästlidne februari och den 3 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 3 maj 1946 (nr 175) med vissa bestämmelser rörande skadeståndsskyldigheten för förare av motorfordon, motorredskap och traktortåg, som tillhöra eller nyttjas av staten;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.; och

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konvention för skydd av den industriella äganderätten, m. m.

Anmäldes och godkändes sammanatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 62, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om höjning av folkpensioner m. m.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 64, till Konungen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stödlån till jordbrukare, m. m., jämte i ämnet väckt motion.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 73, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1952 vid dess trettiofemte sammanträde fattade beslut.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 74, angående anslag till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund; och

nr 75, angående vissa anslag för budgetåret 1953/54 till riksarkivet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *De Geers* motion, nr 362, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Sveriges geologiska undersökning.

Anmäldes att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogs och lades på bordet:

nr 72, angående befrielse från betalningsskyldighet för viss allmänna arvsfonden tillkommande fordran på grund av borgen;

nr 76, med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1953/54;

nr 77, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.;

nr 78, angående anordnande av medicinsk undervisning vid vissa Stockholms stad tillhöriga sjukhus;

nr 79, angående förlängning av statens borgensåtagande för vissa skuldförbindelser av Husaby aktiebolag; och

nr 81, med förslag till lag angående ändring i hembiträdeslagen den 30 juni

1944 (nr 461) samt om fortsatt giltighet av samma lag.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av § 11 i riksdagens år 1952 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning m. m.; samt

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp, m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner angående befrielse för majoren C. M. O. Klingspor och sergeanten E. J. Karlsson från erläggande av inkomstskatt för viss uppuren ersättning för röjning av minfält; samt

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skattefrihet för vissa bidrag till nedbringande av bostadskostnader;

andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om utredning angående åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.; ävensom

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner angående upphävande av strandlagen den 30 maj 1952 (nr 382) m. m.;

nr 8, i anledning av väckta motioner om en allmän översyn av gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314); samt

nr 9, i anledning av väckt motion om översyn av bestämmelserna om förevisande av djur vid offentliga föreställningar.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.07 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 10 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollet för den 4 innevarande månad.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av närslutna läkarintyg anhåller jag om ledighet från riksdagsarbetet t. o. m. den 14 dennes.

Djursholm den 9 mars 1953.

Nils B. Hansson.

Härmed intygas, att riksdagsman *Nils Hansson* på grund av övre luftvägsinfektion med hög feber är förhindrad att delta i riksdagsarbetet under tiden 9 mars—14 mars 1953.

Djursholm den 9 mars 1953.

S. Insulander.

Stadsläkare.

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av närslutna läkarintyg anhåller jag härmed vördsamt om ledighet från riksdagsarbetet från och med den 10 mars 1953 till påskferiernas början.

Karlskoga den 7 mars 1953.

Eric Ericson.

Att riksdagsman *Eric Ericson*, Karlskoga, på grund av hjärtsjukdom är oförmögen till att delta i riksdagsarbetet från och med den 10 mars 1953 till påskferiernas början intygas härmed.

Karlskoga den 7 mars 1953.

Gösta Wannstedt,

provinsialläkare.

De begärda ledigheterna beviljades.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde; och

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser civildepartementets verksamhetsområde.

Ang. insortering av post i postboxar å söndagar.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Franzon* till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framställt följande fråga: »Är herr statsrådet villig att under nu rådande förhållanden medverka till att de personer eller företag, som abonnerar på postboxar vid de olika postkontoren i vårt land, även å söndagar kan få sin post insorterad i dessa postboxar?»

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **ANDERSSON**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Herr *Franzon* har frågat mig om jag är villig att under nu rådande förhållanden medverka till att de personer eller företag, som abonnerar på postboxar vid de olika postkontoren i vårt land, även å söndagar kan få sin post insorterad i dessa postboxar.

Till svar härpå vill jag erinra om att frågan om boxsorteringens vara eller icke vara mycket ingående diskuteras i samband med inskränkningarna i postverkets verksamhet å sön- och helgdagar år 1951. Generalpoststyrelsen un-

Ang. insortering av post i postboxar å söndagar.

dersökte därvid om inskränkningarna möjligen borde jämkas till förmån för innehavare av postboxar. Det visade sig emellertid, att ett sådant arrangemang skulle ha blivit mer komplicerat, än vad det vid ett yligt betraktande kunde förefalla. Det förutsatte för det första en inte obetydlig personalinsats, inte så mycket för uppsorteringen av själva boxposten som för fördelningen av *hela* den ankommande posten, vilken måste genomgå, om boxposten skulle kunna fränskiljas. Att redan vid inlämningspostanstalten eller under befordringen till adresspostanstalten utsortera boxposten och således expediera denna post skild från den övriga fick nämligen anses vara praktiskt taget ogenomförbart. För fördelningen av den ankommande posten, den s. k. försorteringen, måste vidare, åtminstone på större platser, anlitas den ordinarie sorteringspersonal, som ensam ägde den erforderliga kännedomen om postanstaltens hela brevbäringsområde. Att vid adresspostanstalten på söndagar fränskilja endast boxposten och senare verkställa försortering av den övriga posten kunde knappast ifrågakomma, då härigenom ett stort dubbelarbete skulle uppstå. Styrelsen fann sig därför efter ingående överväganden nödgad föreskriva, att boxsorteringen generellt skulle slopas.

Frågan om postsorteringen i postboxar på söndagarna har sålunda samband med hela frågan om söndagsarbetet vid postverket. Ett återupptagande av boxsorteringen kan av såväl praktiska som ekonomiska skäl inte gärna komma i fråga annat än samtidigt med ett återupptagande av söndagsbrevbärningen och övrigt tidigare förekommande söndagsarbete vid postanstalterna. Eftersom en sådan allmän återgång till tidigare förhållanden av olika skäl knappast är tänkbar, är jag inte i tillfälle att ställa i utsikt någon förändring i den riktning, som den till mig ställda frågan avsett.

Herr FRANZON (s): Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för det myc-

ket snabba svaret. Min tacksamhet skulle naturligtvis ha varit ännu större, om svaret hade varit mer positivt.

Innan jag framställde min fråga gjorde jag en liten undersökning mera privat vid den postanstalt i Norrtälje, där jag är hemmahörande. Jag samtalande med en brevbärförman, och min fråga grundas på de uppgifter, som jag fick vid detta samtal. Han förklarade för mig, att man ganska lätt skulle kunna ordna boxsortering även på söndagarna och att detta inte behövde medföra någon större kostnad för postverket. Det finns, omtalade min sagesman, ändå posttjänstemän, även brevbärare, som tjänstgör vid postanstalterna varje söndag för att ta emot den ankommande posten från bussar och tåg. För att insortera posten i det hundratal postboxar som finns i Norrtälje, skulle det behövas ungefär en timmes merarbete varje söndag. Detta merarbete skall naturligtvis betalas, särskilt som det blir fråga om arbete på obekvämt arbetstid. Men, sade denne brevbärförman, på grund av att söndagsposten nu ligger över till måndagen måste vederbörande brevbärare börja sitt arbete tidigare på måndagarna än annars. Om boxsortering skedde på söndagarna skulle det medföra en motsvarande vinst i arbetet på måndagsmorgnarna.

Det var dessa uppgifter som gjorde att jag vågade framställa min fråga. Jag var naiv nog att tro att man ganska lätt skulle kunna ordna med boxsortering även på söndagarna.

Innehavare av postboxar är väl i allmänhet personer och företagare som har en ganska stor post. Tiderna har ju numera blivit sådana att många mindre företagare eller affärsmän ofta tvingas arbeta även på söndagarna för att kunna sköta sin rörelse. Då är det naturligtvis nödvändigt för dem att ha tillgång till dagens post.

Inom parentes vill jag omtala för herr statsrådet, att jag själv inte för närvarande har någon postbox, men jag har övervägt att abonnera på en dylik.

I detta sammanhang får man heller inte glömma bort att allmänheten får be-

Ang. insortering av post i postboxar å söndagar.

tala en viss avgift för innehavet av postbox. Detta blir således en inkomst för postverket. Postverket gör dessutom ytterligare en viss besparing därigenom att brevbäraren slipper bära ut den många gånger skrymmande post som postboxinnehavarna själva hämtar. Det vore väl då rimligt att innehavaren av postbox kunde få ut sin post även på söndagarna. Den tidigare, nu upphävda ordningen har otvivelaktigt inneburit en viss goodwill för postverket, som jag tror att man bör söka bevara. Jag är också övertygad om att en förnyad undersökning skulle visa att man kunde ordna med insortering av posten i postboxarna även på söndagar.

Det är klart att det kan finnas vissa praktiska hinder, om man sammankopplar de olika synpunkterna på det sätt som herr statsrådet gjorde i sitt svar, men jag tror att man från postverkets sida har förstorat svårigheterna och även utgifterna. Jag är övertygad om att man trots allt skulle kunna ordna denna fråga.

Att postverkets kunder reagerat mot den nuvarande ordningen framgår bl. a. därav, att det vid postanstalterna ofta finns ganska många outhyrda postboxar. Allmänheten anser det helt enkelt inte längre vara värt att hyra en postbox, då man inte får den betjäning som är nödvändig. Om betjäningen blev bättre i den riktning, som jag här antytt, skulle även dessa nu outhyrda postboxar bli uthyrda och då lämna den förräntning som man tänkte sig när de inrättades.

Statens affärsdrivande verk bör, tycker jag, drivas affärsmässigt. Man bör tillse att kunderna betjänas på bästa sätt, så att ingen kan säga, att statens affärsdrivande verk lämnar sämre service än privata företagare. En privat företagare kan många gånger anse sig nödsakad att utföra ett merarbete, som kostar honom mer än vad han förtjänar på just den tjänsten, men han gör det bara för att ha goodwill i fortsättningen och förtjäna på hela verksamheten på längre sikt.

I dagens situation skall jag inte ytterligare ingå på denna fråga. Jag hoppas dock att myndigheterna måtte taga den-

na sak under omprövning ännu en gång och söka lösa den i av mig önskad riktning så fort som möjligt.

Med uttalande av denna önskan ber jag att än en gång få tacka för svaret.

Herr statsrådet **ANDERSSON**: Herr talman! Självfallet innebär det en försämring av postverkets service att vi inte numera har söndagsutbärning av posten eller insortering i postboxar på söndagar. Det kan inte bestridas att detta är en försämring.

Jag skall inte här ingå på hela frågekomplexet varför söndagsutbärningen av post har inställts och varför en del av postverkets personal inte behöver arbeta på söndagarna. Faktum är dock att detta har skett även på många andra områden, inte bara i den statliga utan kanske i ännu högre grad inom den privata verksamheten, där man befriat sina anställda från söndagsarbete.

Hade det varit så som herr Franzon vill göra gällande, att man utan alltför stora praktiska olägenheter och ekonomiska offer kunnat ordna denna sak, skulle den också ha ordnats. Jag har emellertid låtit göra en mycket noggrann undersökning om vilka konsekvenser det skulle få, om postverket nu särskilt skulle gynna abonnenterna av postboxar. Det har visat sig att konsekvenserna skulle bli alltför stora. Enbart i Stockholm skulle det medföra en merkostnad av minst 150 000 kronor per år att tillmötesgå abonnenterna av postboxar med söndagsutdelning. Man har inte gjort någon undersökning av vad det skulle kosta för landet i övrigt, men eftersom hela denna fråga sammanhängs med problemet om man skall återgå till de förhållanden som rådde före år 1951, då vi hade söndagsutbärning, kan det inte vara praktisk politik att nu göra en dylik återgång. Det skulle kosta postverket mellan 10 och 15 miljoner kronor om året, vilket är mer än det överskott som postverket har redovisat för föregående år. Man kan med andra ord icke göra en dylik ändring utan att väsentligt höja postavgifterna, vilka ju

Ang. insortering av post i postboxar å söndagar.

redan har höjts under de två senaste åren.

Med hänsyn till dessa praktiska och ekonomiska omständigheter har jag icke funnit det för närvarande vara möjligt att tillmötesgå innehavarna av postboxar med insortering av posten även på söndagar. Det är beklagligt, men vi kan nog inte göra något åt den förändring som blivit nödvändig.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 72, angående befrielse från betalningsskyldighet för viss allmänna arvsfonden tillkommande fordran på grund av borgen;

nr 76, med förslag till stat för försvarrets fastighetsfond för budgetåret 1953/54;

nr 77, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.;

nr 78, angående anordnande av medicinsk undervisning vid vissa Stockholms stad tillhöriga sjukhus; och

nr 79, angående förlängning av statens borgensåtagande för vissa skuldförbindelser av Husaby aktiebolag.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 81, med förslag till lag angående ändring i hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461) samt om fortsatt giltighet av samma lag.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 7, 19 och 29, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 2 och 3, bevillningsutskottets betänkanden nr 21 och 22, andra lagutskottets utlåtande nr 8 samt tredje lagutskottets utlåtanden nr 7—9.

Anmälades att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 82, angående statstjänstemännens löner under år 1953 m. m.;

nr 84, angående ombesörjande i vissa fall av den undervisning, från vilken distriktsöverlärare befriats; samt

nr 86, angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar och omkostnader vid statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka m. m.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 363, av herr *Andersson, Lars*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem; samt

nr 364, av herr *Thun, Edvin*, i samma ämne.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.15 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 11 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr TALMANNEN yttrade: Efter samråd med talmannen i andra kammaren och talmanskonferensen får jag bekräftande riksdagsarbetet vid påsktiden meddela följande.

De sista arbetsplena före påsk beräknas äga rum onsdagen den 1 instundande april, då emellertid kvällsplena icke kommer att anordnas. Kamrarna sammanträder åter torsdagen den 9 april klockan 2 eftermiddagen för anställande av gemensamma omröstningar, såvida voteringspropositioner för sådant ändamål blivit dessförinnan godkända. I motsatt fall avses, att utskottsarbetet återupptages sagda torsdag den 9 april, varefter kamrarnas sammanträden kommer att hållas i sedvanlig ordning. Allt detta gäller under förutsättning att intet oförutsett inträffar, som påkallar annan ordning.

Ang. kompetensvärdet av avgångsbetyg från den nioåriga enhetsskolan.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet PERSSON som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara fru Sjöström-Bengtssons interpellation angående kompetensvärdet av avgångsbetyg från den nioåriga enhetsskolan, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har fru Sjöström-Bengtsson frågat mig, om man kan förvänta, att åtgärder vidtas och bestämmelser utfärdas, som på motsvarande sätt som den nuvarande realexamen tillförsäkrar elever från enhetsskolans olika linjer inträde på för dem avsedda studiebanor och arbetsfält.

1950 års principbeslut på skolans område innebar bl. a. införandet av en på nioårig allmän skolplikt grundad enhets-

skola, som efter en viss försöksperiod skulle komma att ersätta vissa nu befintliga skoltyper, bland dem realskolan. Självklart måste detta enligt min mening innebära, att de studiebanor och arbetsfält, som nu är öppna för personer med realexamen, kommer att bli tillgängliga även för dem som genomgått enhetsskolan. Denna princip måste också upprätthållas under försöksperioden, dels för att inte försöksskolans elever skall sättas i en sämre situation än om de valt realskolan, dels för att enhetsskole- och realskoleelevernas studie- och arbetsprestationer skall kunna jämföras.

I avsikt att realisera den nämnda principen om likställighet mellan realskola och enhetsskola har vissa åtgärder vidtagits. På uppdrag av Kungl. Maj:t har sålunda skolöverstyrelsen utrett frågan om inrättande av särskilda försöksgymnasier och av försökslinjer vid förefintliga gymnasier för lärjungar, vilka genomgått enhetsskolan. De elever, som lämnar enhetsskolans klass 9 g, innan ett försöksgymnasium eller motsvarande försökslinje kunnat upprättas i närheten av deras hemort, och som ej önskar bevista ett i en annan del av landet beläget försöksgymnasium, bör enligt skolöverstyrelsen beredas möjlighet att på motsvarande villkor som elever från realskolan vinna inträde vid vanligt gymnasium. Jag ämnar för innevarande års riksdag framlägga proposition i denna fråga.

Till dessa planerade övergångsmöjligheter från enhetsskola till gymnasium kommer den rätt att övergå från klass 8 i enhetsskola till första ringen i fyraårigt gymnasium, som Kungl. Maj:t genom beslut den 19 januari 1951 medgivit elev med viss betygspoäng, som avflyttar från skolort med försöksverk-samhet.

Vidare har Kungl. Maj:t uppdragit åt skolöverstyrelsen att vidtaga åtgärder för att klarlägga möjligheterna för elever från enhetsskolans klasser 9 a och

Ang. kompetensvärdet av avgångsbetyg från den nioåriga enhetsskolan.

9 y att vinna inträde på för dem avsedda studiebanor och studiefält. Enligt vad jag inhämtat från skolöverstyrelsen pågår en undersökning, som främst inriktats på sådana högre yrkesutbildande skolor, affärsdrivande verk, m. fl., vilka för närvarande vid antagning av elever kräver realexamen eller därmed jämförlig utbildning. Vid en i samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen verkställd rundfråga har dessa skolor och verk fått precisera sina nuvarande inträdesfordringar och sin inställning till intagning av elever från enhetsskolans olika linjer. Materialet befinner sig för närvarande under bearbetning inom överstyrelsen, som på grundval därav ämnar överlägga med vederbörande verk och myndigheter och, om så visar sig erforderligt, därefter inkomma till Kungl. Maj:ts med förslag till reglerande bestämmelser.

I anslutning till nämnda rundfråga kommer skolöverstyrelsen att genomföra en motsvarande undersökning inom näringslivet i syfte att klarlägga det kompetensvärde, som där kan tillmätas avgångsbetyg från enhetsskolans olika linjer.

Härmed anser jag mig ha besvarat interpellantens frågor.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON (s): Herr talman! Jag ber att få tacka ecklesiastikministern inte bara för svaret på min interpellation utan också för dess innehåll.

Ecklesiastikministerns otvetydiga uttalande ger vid handen att elever med avgångsbetyg från de försöksskolor, som i enlighet med riksdagens beslut 1950 nu är verksamma på många orter i vårt land, skall ha samma möjligheter att vinna tillträde till olika utbildningsvägar och arbetsfält som elever med realexamen. Den upplysningen tror jag kommer att i mycket hög grad stimulera såväl föräldrarna som eleverna att, där det finns sådana möjligheter, välja enhetsskolan för den grundläggande utbildningen.

Säkert kommer också en hel del oro

hos både målsmän och elever att stillas av ecklesiastikministerns upplysning om att åtgärder kommer att vidtagas för att elever från enhetsskolan, vilka inte har något försöksgymnasium inom räckhåll, dock skall beredas tillfälle att på motsvarande villkor som elever från realskolan vinna inträde vid vanligt gymnasium.

Inte minst betydelsefull är den del av det i dag lämnade svaret, som berör enhetsskolans klasser 9 a och 9 y. Resultatet av de undersökningar, som inom skolöverstyrelsen pågår angående framtidsutsikterna för eleverna i dessa avdelningar inom enhetsskolan, kommer att emotses med stort intresse inom vida kretsar av befolkningen här i landet. Den första delen av svaret ger ju dock vid handen, att inte heller dessa kategorier i konkurrensen om utbildnings- och anställningsvillkor skall vara sämre ställda än de, som avgått från den traditionella realskolan.

I fråga om anställningsmöjligheter bör ju utredningen i första hand gälla befattningar vid statens och kommunernas verk och inrättningar. Hur sedan enhetsskolans kompetensvärde kommer att bedömas inom näringslivet, får vi väl så småningom lära känna, när resultatet av den utredning, som enligt vad ecklesiastikministern i sitt svar nämnde är i gång inom skolöverstyrelsen, ligger på bordet.

Jag tror, såsom jag nyss sade, att ecklesiastikministerns svar i dag kommer att stilla den oro beträffande enhetsskoleelevernas framtid, som man så ofta träffar på bland föräldrar såväl i de distrikt, där man redan har försöksskola, som i de distrikt, där man nu står färdig att starta en sådan skola. Jag ber att även på deras vägnar få tacka för ecklesiastikministerns svar, som skapat klarhet i dessa spörsmål.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 82, angående statstjänstemännens löner under år 1953 m. m.;

Ang. åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.

nr 84, angående ombesörjande i vissa fall av den undervisning, från vilken distriktsöverläraren befriats; samt

nr 86, angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar och omkostnader vid statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka m. m.

angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 363, av herr *Andersson, Lars* m. fl., och

nr 364, av herr *Thun, Edvin*, båda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner angående befrielse för majoren C. M. O Klingspor och sergeanten E. J. Karlsson från erläggande av inkomstskatt för viss uppuren ersättning för röjning av minfält; samt

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skattefrihet för vissa bidrag till nedbringande av bostadskostnader.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om utredning angående åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft sex inom riksdagen väckta, till lagutskottet hänvisade motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 179, av herr *Björck* m. fl.,

nr 306, av herr *Lindblom*, samt

nr 309, av herr *Lundqvist* m. fl. ävensom

inom andra kammaren:

nr 229, av herr *Edström* m. fl.,

nr 378, av herrar *Åqvist* och *Stenberg* samt

nr 382, av herr *Spångberg* m. fl.

Föredrogos ånyo sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av § 11 i riksdagens år 1952 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning m. m.; samt

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

I motionen I: 179 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

1. att bestämmelserna i § 49 vägtrafikförordningen måtte ändras så, att upp-

Ang. åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.

ställande av fordon på väg efter mörkrets inbrott förbjödes, och

2. att Kungl. Maj:t i samråd med statens trafiksäkerhetsråd och Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande måtte föranstalta om en snabbutredning om vad som i övrigt borde åtgöras för att nedbringa trafikolyckorna, särskilt vad gällde motortrafiken, i vårt land.

I motionerna I: 306 och II: 378, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till åtgärder mot bullersam trafik av motorcyklar.

I motionerna I: 309 och II: 229, vilka jämväl voro likalydande, hade hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte tillsätta en utredning med uppgift att framlägga förslag, som kunde leda till ökad trafiksäkerhet.

I motionen II: 382 hade hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse anhålla, att Kungl. Maj:t i samråd med statens trafiksäkerhetsråd och Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande måtte föranstalta om en snabbutredning om vad som borde åtgöras för att nedbringa trafikolyckorna, särskilt vad gällde motortrafiken, i vårt land.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet gjort vissa uttalanden rörande de i motionerna berörda frågorna, var-efter utskottet hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 179, I: 306, I: 309, II: 229, II: 378 och II: 382, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte som sin mening giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört.

Herr BJÖRCK (fp): Herr talman! Som en av motionärerna i det föreliggande ärendet vill jag uttala min tillfredsställelse över det sätt, på vilket andra lagutskottet har skrivit och behandlat denna fråga. Utskottet erkänner ju, att trafikolyckorna genom sin alltmåra stegrade frekvens har blivit ett samhällsproblem av största betydelse. Vi hade ju

gärna sett, att utskottet hade gått med på den utredning som vi föreslog, men eftersom utskottet i alla fall föreslår skrivelse till Kungl. Maj:t, nöjer vi oss med detta. Vi föreslog en utredning, därför att vi ansåg det vara ofrånkomligt, att man vid utredningen hade kontakt med såväl statens trafiksäkerhetsråd som Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande. Nu förutsätter vi, att utskottets hemställan bifalles, och väntar oss, att Kungl. Maj:t tillfrågar dessa institutioner och har kontakt med dem och att man i övrigt gör vad som är möjligt för att komma till rätta med problemet.

Det är framför allt två punkter som man bör uppmärksamma, dels övervakningen av trafiken och dels propagandan för bättre trafikkultur. Övervakningen lämnar ju för närvarande åtskilligt övrigt att önska. Statspolisintendenten, som är chef för ordningsstatspolisen som har hand om övervakningen, förklarade vid samtal med oss för en tid sedan, att ordningsstatspolisen inte hade fått några ökade anslag sedan 1938 och därför inte kunnat utöka personalen sedan dess. Det var ju betydligt mindre trafik då. Antalet motorfordon 1938 var 268 000; nu är det 700 000.

Utskottet går med på vad vi säger i motionen om en effektiv övervakning, men vi förstår ju att en effektiv övervakning inte är möjlig utan att personalen förstärks. Det finns exempel på att man vid övervakningen träffar på ett flertal personer, som för åtskilliga år sedan dömts till förlust av körkort och ändå fortsätter att köra. Förleden år såg vi genom tidningarna, att man vid en kontroll hade kommit på en chaufför, som hade blivit frändömd sitt körkort två år tidigare, och en, som blivit frändömd det fem år tidigare men som ändå hade fortsatt att köra. Förhusten av körkorten hade alltså inte betytt någonting. I våras satte sig en berusad yngling i Visby upp i en bil och körde ihjäl två andra ynglingar. Han hade två månader tidigare blivit dömd till höga böter för rattfylleri och förlorat sitt körkort, men det hindrade honom inte.

Ang. åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.

Man måste säga, att förlusten av körkort under sådana förhållanden betyder mycket, mycket litet, men om det blir en skärpt övervakning, kommer givetvis de personer, som förlorat sitt körkort, att bli försiktigare och vaksammare. Som det nu är, är det långt ifrån bra.

När det gäller propaganda för bättre trafikultur, har ju Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande gjort vad som är möjligt. Det är rätt intressant att konstatera, att propagandan vid skolorna medfört, att det är åtskilligt färre ungdomar som dödas än andra. I övrigt har vi ju fruktansvärt mycket olyckor. 1952 förolyckades 644 personer i trafiken, och olyckorna 1951 kostade försäkringsbolagen 250 miljoner kronor. För 1952 beräknar man kostnaderna till 300 miljoner kronor. Det är inga småsummor. Försäkringsbolagen har blivit tvingade att höja försäkringarna avsevärt, och man kan inte heller begära att försäkringsbolagen under sådana förhållanden skall kunna betala någon nämnvärd skatt. Det är därför säkerligen en dålig affär för staten att inte se till, att övervakningen och propagandan för ökad trafiksäkerhet stärkes. Säkerligen skulle staten få igen de pengar, som ansloges för sådana ändamål, dels i form av skatt och dels på annat sätt. De 600 människor, som blivit skadade, har naturligtvis också kostat såväl det allmänna som sina familjer avsevärda belopp.

Jag skall, herr talman, inte uppehålla mig längre vid detta, men jag vill säga några ord om uppställningen av fordon på vägarna. Utskottet har inte biträtt motionärernas förslag, och det förstår man, men förlidet är inträffade en massa olyckor, däribland 18 dödskorningar, genom att man kört på bilar som var uppställda på vägarna.

Utskottet säger, att dessa biltrafikanter, som färdas om natten, bör ha möjlighet att stanna för att vila. Ja, för all del, men de behöver inte ställa upp sina bilar på vägarna. Jag är bosatt vid Södertäljevägen. De som kommer körande med sina bilar t. ex. söderifrån har då passerat förbi Nyköping och Södertälje och haft möjlighet att där parkera, om

de önskat vila. Mellan Södertälje och Stockholm finnes också tre stora bensinstationer med möjlighet till parkering, utan att man behöver stå stilla med bilen på vägarna och riskera att förorsaka olyckor och dödskorningar, vilket ju ofta sker. Utskottet säger sig förstå detta och förutsätter att utmed vägarna utbygges uppställningsplatser dit bilister hänvisas för att parkera sina fordon. Men då som sagt på den relativt korta vägsträckan mellan Södertälje och Stockholm redan finns tre stora bensinstationer, där det är möjligt att kunna uppställa ett flertal stora fordon, bör den möjligheten också utnyttjas.

Detta var, herr talman, vad jag hade att säga i denna fråga. Såsom den nu ligger till har jag inget yrkande och tar för givet att utskottets hemställan kommer att bifallas.

Herr LUNDQVIST (h): Herr talman! I den motion jag och en del av kammararens ledamöter har lagt fram har vi gjort hemställan om en skrivelse från riksdagen till Kungl. Maj:t om tillsättandet av en utredning med uppgift att framlägga förslag som kan leda till ökad trafiksäkerhet. Vi har till stöd för denna hemställan anfört faktiska förhållanden när det gäller vägtrafiken, varvid vi uppehållit oss vid en del av de allvarligaste orsakerna till de många trafikolyckor, som alltjämt förekommer.

Jag vill gärna, herr talman, börja med att uttala ett tack till andra lagutskottet för den relativt välvilliga behandling av denna motion, som utskottet har låtit den vederfaras. Även om jag inte kan finna, att utskottet har sträckt sig så långt i tillmötesgående som det enligt mitt förmenande hade bort göra, vittnar dock utskottets utlåtande om en stark och glädjande förståelse för motionärernas uppfattning om att ytterligare krafttag måste till för att vi här i landet skall komma till rätta med missförhållandena i fråga om vägtrafiken. Här möter i detta utlåtande — det vill jag gärna ha sagt — en helt annan anda, betydligt mera positiv och verklig-

Ang. åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.

hetsbetonad än den som tidigare kommit till uttryck vid olika tillfällen i kam-maren, då dessa spörsmål har varit föremål för diskussion i anledning av propositioner, motioner eller interpellation-er. Det är alltså en glädje att kunna konstatera den utveckling, som man här i dag får bevittna.

Det är också med glädje jag har funnit, att utskottet på många punkter helt reservationslöst gett sin anslutning till de synpunkter och förslag, som vi i vår motion har framfört. Jag tänker t. ex. på förslaget om byggandet av särskilda rastplatser vid sidan av den egentliga vägbanan ute vid de stora rikshuvud-vägarna på landet, för att man där sedan så småningom skall kunna komma fram till förbud mot övernattning med bil ute på själva vägbanan. Jag vill emel-tert, utöver vad utskottet har sagt där-om, ytterligare betona nödvändigheten av att åtgärder snarast vidtas för att förhindra att, såsom för närvarande i mycket stor utsträckning är fallet, praktiskt taget helt mörklagda lastbilar står uppställda på vägarna och där vållar allvarliga döds- och andra olyckor, som vi haft så många exempel på. Här måste man, såvitt jag förstår, från det allmän-nas sida utan tvekan försöka få en änd-ring till stånd.

De reflexanordningar som för närva-rande förekommer i stor utsträckning — om man nu kan kalla dem för re-flexanordningar, herr talman — är i varje fall alldeles för otillfredsställande för att kunna fylla någorlunda rimliga anspråk i fråga om trafiksäkerheten på vägarna.

Jag är vidare mycket tacksam för att utskottet, när det gäller motorfordons passerande av korsningar med huvudled eller med järnväg i plan med denna, åtminstone har gått så långt, att utskottet starkt understrukt vikten av att stopp-skyldighet verkligen föreskrives av myn-digheterna och att stopptecken också uppsattes i alla de fall, då, som utskot-tet säger, sikt- eller terrängförhållanden påkallar detta. Jag hoppas livligt att här verkligen utan dröjsmål blir tillrättat vad som ovedersägligen i det fallet bris-

ter. Personligen är jag alltjämt överty-gad om att en generell föreskrift, så-som vi föreslagit i motionen, om att man skall stoppa eller i varje fall växla ned, innan man med sitt fordon ger sig in på en sådan korsning, hade varit bättre, men man får ju, herr talman, vara tacksam för vad man här på detta område liksom i övrigt kan uppnå. Man kan ju inte räkna med att alltid få vad man helst önskar.

I utskottets utlåtande har jag fäst mig vid att ingenting säges om de många allvarliga tekniska bristerna på fordo-nen, vilka ju i så hög grad har visat sig bidra till den stora olycksfrekvensen. Jag erinrar om den uppgift som vi läm-nat i motionen, att enligt den invente-ring statens trafiksäkerhetsråd i samar-bele med statspolisen företog våren 1952 var av hela antalet undersökta fordon endast 61 procent av personvagnarna och 44 procent av lastbilarna felfria. Redan dessa officiella siffror ger, synes det mig, en mycket skrämmande bild av många fordonsägares nonchalans mot de mest elementära trafiksäkerhetskrav. Här finns förvisso anledning att fordra snar och effektiv förbättring.

Hur viktigt, herr talman, det än är att vi har fullgoda fordon i trafiken och att vägarna är i gott skick, så är det ändå givetvis ännu viktigare, att även fordonens förare befinner sig i fullgod kondition. Att härvid nykterhetskra-vet spelar en dominerande roll, är själv-fallet. Jag tror emellertid att det också skulle vara till fördel, ifall man kunde komma fram till en omprövning av kör-kortsinnehavet för sådana förare som har kommit upp i relativt hög ålder el-ler som har råkat ut för vissa allvarliga-re sjukdomar, så att man har anledning förmoda att de inte längre är i besitt-ning av den spänst som kräves för att utan risk kunna föra bil, med den tra-fikutveckling som vi nu har haft här i landet.

Jag skall sedan inte, herr talman, gå vidare in på olika detaljspörsmål. Jag vill i stället uttala tillfredsställelse över utskottets reservationslösa kraftiga under-strykande av motionärernas krav på en

Ang. åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.

väsentligt förstärkt trafikövervakning. En sådan kan helt naturligt inte ske, om inte ordningspolisen utökas. Jag hörde inte, om herr Björck anförde några siffror. Jag skall annars nämna några här, de enda jag ger. Jag erinrar alltså om att statspolisens styrka år 1932 uppgick till 200 man för att i dag, efter 20 år, under vilka en intensiv utökning av motortrafiken har ägt rum, inte ha kommit upp till mer än 277 man. Bara dessa officiella siffror, herr talman, måste väl på ett lika tydligt som nedslående sätt sägas vittna om hur illa det allmänna har sört för trafiksäkerhetens trygghet på våra vägar. Jag erinrar i det sammanhanget om en interpellation, som jag tillät mig framställa till herr inrikesministern i höstas, och även om det intetsägande svar som jag fick på den. Jag fäster också uppmärksamheten på att inte heller i årets statsverksproposition finns någonting intaget om vilka åtgärder man har för avsikt att vidta i detta avseende. Nu är det emellertid utlovat att en särskild proposition skall komma senare under riksdagen.

Faktum är alltså att vi ännu den dag som är inte har någon som helst uppfattning om vilken ställning inrikesministern och regeringen intar till den framställning som vederbörande polisintendent har ingivit om att få en välbehövlig förstärkning av poliskadern.

Jag kan därför inte göra annat än uttala min livliga förhoppning och förväntan, att när denna proposition kommer, den verkligen skall vittna om att man inom regeringen för närvarande är beredd att föreslå sådana åtgärder som måste anses ofrånkomliga för att den kontroll skall kunna utövas på trafiken, utan vilken vi säkerligen inte har några som helst utsikter att uppnå tillfredsställande trygghet ute på landsvägarna.

Jag understryker i detta sammanhang också med mycket stor tacksamhet andra lagutskottets uttalande på s. 9 i dess utlåtande. Jag citerar: »Det är — — nödvändigt att allt som kan göras för att nedbringa trafikolyckornas antal även göres.»

Vi hade, som jag sade i början av mitt

anförande, föreslagit att en särskild utredning skulle tillsättas. Detta har utskottet inte velat vara med om, utan utskottet har ansett att de utredningar, som skulle behöva göras, kunde utföras av redan befintliga organ och institutioner. Utskottet har också uttalat att det förutsätter, att Kungl. Maj:t ägnar löpande uppmärksamhet åt denna fråga. Det är klart, herr talman, att jag inte här skall ta upp någon tvist med utskottet om vilken väg som är den lämpligaste att gå i ett fall som detta. Vi får väl avvakta den närmaste framtidens resultat, och sedan får vi väl återkomma, i fall vi tycker att förhållandena motiverar det. Vad som är A och O är ju inte vilken form man ger utredningsarbetet eller det sätt, varpå det utföres, utan det är att någonting blir gjort, ja, inte bara någonting, utan man bör verkligen se till, att så mycket göres som över huvud taget kan göras för att vi äntligen skall få till stånd någorlunda rimlig trygghet ute på vägarna även i vårt land.

Med vad jag här har sagt tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets hemställan, vilket jag anser mig kunna göra, då utskottet har gjort så många positiva och värdefulla uttalanden i sin motivering.

Herr NORDENSON (h): Herr talman! Jag skall bara helt kort komma med några synpunkter på detta ärende. Utskottet har starkt understrukit motionärernas krav på ökad trafiksäkerhet, och det har också i princip biträtt flertalet av de önskemål som har framförts i motionen. Utskottet har sålunda be-tecknat behovet av en skärpt övervakning av trafiken såsom oundgängligt. Men om man skall åstadkomma en sådan skärpt övervakning, måste man också ställa de nödiga krafterna till förfogande. Det krävs en avsevärd utvidgning av statspolisen, som skall syssla med denna uppgift. Därvidlag måste jag tyvärr vitsorda vad den föregående talarren understrukit, nämligen att mycket

Ang. åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.

litet gjorts. Jag vill till komplettering framhålla, att i 1952 års statsverksproposition nämndes, att statspolisintendenten hade begärt en förstärkning av statspolisen för detta ändamål med 1 kommissarie, 8 överkonstaplar och 54 konstaplar, men han fick bara 1 överkonstapel och 3 konstaplar, vilket av departementschefen motiverades med att frågan var under utredning. I år har det i statsverkspropositionen inte heller föreslagits någon förstärkning. Det lovas, att den skall komma, men jag kan inte underlåta att i likhet med herr Lundqvist understryka att här verkligen måste tas ett krafttag, så att statspolisen får möjligheter att utöva den kontroll, som för alla parter framstår såsom nödvändig.

Utskottet pekar också på angelägenheten av att de gällande bestämmelserna inpräntas hos allmänheten och att denna göres medveten om vikten av att följa dem. För det ändamålet drives en icke obetydlig propaganda — både i pressen och i radion, inte minst genom Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande — och det är givetvis ett värdefullt arbete som utföres där. Men jag ifrågasätter, om man inte skulle kunna komplettera detta med ett visst propaganda- och upplysningsarbete på fältet, d. v. s. i trafiken. Nu består ju statspolisens huvudsakliga verksamhet i att kontrollera farten och fordonen och att ingripa och beivra försummelser. Men jag tror, att det vid sidan därav skulle kunna utövas en viss upplysande och rådgivande verksamhet. Man skulle kunna tänka sig, att en del av statspoliserna fick fungera som ett slags »rådgivande trafikinspektörer». De skulle patrullera vägarna — de får nog göra det två och två — och stoppa fordon, som kanske inte direkt bryter mot reglerna, men där ett litet råd kan anses befogat. Då skulle en av poliserna sätta sig upp bredvid chauffören och med honom resonera om trafikproblem och göra sig underrättad om att han verkligen är på det klara med de bestämmelser, som gäller, och ge honom anvisningar och synpunkter. Man kan naturligt-

vis i det sammanhanget med fördel kontrollera bromsar, lyse och nummerskyltar och sådant, men man borde i detta fall lägga huvudvikten på resonemangen och rådgivningen. Man får se till, att fel blir rättade, men försöka undvika att de beivras och, i den mån det är möjligt, nöja sig med enbart en varning.

Jag tror att man på detta sätt skulle kunna ge allmänheten några mycket värdefulla praktiska lektioner beträffande själva driften och väcka sinne för de gällande bestämmelserna och för nödvändigheten att iaktta dem. Om man då går fram försiktigt utan att slå ned på småförsummelser och bara anmodar vederbörande att rätta dem, så skulle man kanske också undvika den friktion som annars lätt inträder. Vi har ju delvis rätt stränga straffbestämmelser för försummelser. Många vill skärpa dem. I vissa fall tror jag att det är berättigat, men det kan inte förnekas, att man ibland finner, att redan nu smärre försummelser blir mycket hårt bestraffade, och det vållar ju irritation mellan allmänheten och den övervakande myndigheten.

Jag föreställer mig, att en sådan mera instruerande och rådgivande verksamhet från statspolisens sida skulle inte bara skärpa uppmärksamheten i fråga om gällande bestämmelser utan också kunna skapa en viss ökad förståelse mellan allmänheten och övervakningsmyndigheten, vilket skulle på lång sikt vara nyttigt för trafiksäkerheten. Jag har tillåtit mig framföra denna tanke, och när jag nu ser att statsrådet och chefen för inrikesdepartementet är närvarande, hemställer jag till herr statsrådet, att han ville ta upp min lilla propå till övervägande och pröva, vad som kan ligga i tanken och om man därmed kan bidra till att skapa det som alla vill ha, nämligen ökad trafiksäkerhet.

Jag ber att med detta få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om upphävande av strandlagen m. m.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner angående upphävande av strandlagen den 30 maj 1952 (nr 382) m. m.

Tredje lagutskottet hade till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 318 i första kammaren av herr *Lundqvist* m. fl. och nr 234 i andra kammaren av herr *Hjalmarson* m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts,

1) att riksdagen måtte besluta upphäva den av 1952 års riksdag beslutade strandlagen (SFS 382/1952),

2) om detta yrkande ej skulle vinna riksdagens bifall, att denna måtte besluta följande ändringar i nu gällande strandlag:

a) att ordet »erfordras» i 1 § tredje stycket utbyttes mot orden »uteslutande avses»,

b) att markägare erhöles ersättning enligt det värde, som gällde den dag, då förbudet bleve definitivt genom att ansökan om dispens helt eller delvis avslöges, och

c) att bestämmelserna om fängelsestraff utginge, samt

d) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära sådan omarbetning av 3 § i tillämpningsföreskriften (SFS nr 383/1952), att kostnader för besiktning finge stanna på statsverket.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att de i förevarande motioner, I: 318 och II: 234, framförda yrkandena om strandlagens upphävande icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

B. att de i samma motioner i andra hand framförda yrkandena om vissa ändringar i strandlagen m. m. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

A. i fråga om de i motionerna framförda yrkandena om strandlagens upphävande av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Munktell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under A hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till förevarande motioner, I: 318 och II: 234, för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag om upphävande av strandlagen den 30 maj 1952 (nr 382);

B. i fråga om de i motionerna i andra hand framförda yrkandena om vissa ändringar i strandlagen m. m. av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Munktell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motioner för sin del antaga följande förslag till

Lag

angående ändring i strandlagen den 30 maj 1952 (nr 382).

Härigenom förordnas att 1, 3 och 8 §§ strandlagen den 30 maj 1952 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

1 §.

För att — — — — —
Förordnande enligt — — — — —
Vad i denna lag stadgas skall icke avse område som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan, ej heller område som ingår i godkänd avstyckningsplan med mindre förbud

2 Första kammarens protokoll 1953. Nr 9.

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

bebyggelse som nu sagts. medelvattnestånd.

Vad i denna lag stadgas skall icke avse område som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan, ej heller område som ingår i godkänd avstyckningsplan med mindre förbud

Om upphävande av strandlagen m. m.

(Gällande lydelse:)

mot tätbebyggelse utfärdats för området. Förbud enligt första stycket skall icke utgöra hinder för bebyggelse som *erfordras* för försvaret, jordbruket, fisket, skogsskötseln eller den allmänna samfärdseln.

3 §.

Har ansökan om tillstånd till bebyggelse av fastighet, som helt eller delvis omfattas av förordnande enligt 1 §, icke bifallits och kan till följd härav fastigheten, till den del dess utnyttjande inom eller utom området för förordnandet påverkas av att bebyggelserätten sålunda inskränkts, av ägaren användas allenast på sätt som står i uppenbart missförhållande till värdet av nämnda del vid *tiden för förordnandets meddelande*, är ägaren berättigad till ersättning av kronan för den skada han härigenom lider. Detsamma gäller om innehavare av sådan nyttjanderätt eller annan särskild rätt till fastigheten som upplåtits innan förordnandet meddelades.

Frågan huruvida — — — — —

8 §.

Den som företager bebyggelse i strid mot förbud enligt 1 § straffes, där han insett eller bort inse att förbudet ägt tillämpning på åtgärden, med dagsböter. *Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till fängelse i högst sex månader dömas.*

(Föreslagen lydelse:)

mot tätbebyggelse utfärdats för området. Förbud enligt första stycket skall icke utgöra hinder för bebyggelse som *uteslutande avses* för försvaret, jordbruket, fisket, skogsskötseln eller den allmänna samfärdseln.

3 §.

Har ansökan om tillstånd till bebyggelse av fastighet, som helt eller delvis omfattas av förordnande enligt 1 §, icke bifallits och kan till följd härav fastigheten, till den del dess utnyttjande inom eller utom området för förordnandet påverkas av att bebyggelserätten sålunda inskränkts, av ägaren användas allenast på sätt som står i uppenbart missförhållande till värdet av nämnda del vid *den tidpunkt, då beslut om avslag å tillståndsansökningen vunnit laga kraft*, är ägaren berättigad till ersättning av kronan för den skada han härigenom lider. Detsamma gäller om innehavare av sådan nyttjanderätt eller annan särskild rätt till fastigheten som upplåtits innan förordnandet meddelades.

8 §.

Den som företager bebyggelse i strid mot förbud enligt 1 § straffes, där han insett eller bort inse att förbudet ägt tillämpning på åtgärden, med dagsböter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1953.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten A.

Herr OHLSSON, EBBE (h): Herr talman! Vi har i vår reservation till utskottets utlåtande beträffande lagen i dess helhet yrkat att den skall upphöra att gälla. Jag skall inte upptaga kammarens tid med att framföra den långa rad

av betänkligheter som har anförts mot denna lag. Sådana betänkligheter — både rent principiella och andra byggda på rena saksåkl — har anförts från högerhåll såväl då den provisoriska lagen antogs år 1950 som senast några dagar före förra vårriksdagens slut. Jag vill endast framhålla att vi på vårt håll inte blivit svaret skyldiga, då det gällt att anvisa andra framkomliga vägar för att till allmänhetens förfogande ställa lämpliga fritidsområden.

Jag vill därtill, herr talman, erinra om att när den provisoriska strandlagen antogs år 1950 möttes den av starkt motstånd inte bara från vår sida, utan också från bondeförbundets. Ja, även folkpartiets representanter här i riksdagen gjorde allvarliga erinringar mot lagen. Nu är man emellertid inom dessa partier helt enig med socialdemokraterna i denna fråga och har just inga erinringar att göra. En sinnesändring inträffade på dessa håll redan under fjolårets riksdagsbehandling, men då var man i varje fall ense med oss om att bestämmelserna i 8 § angående frihetsstraff borde utgå. Men i år har både bondeförbundets och folkpartiets representanter i utskottet släppt tanken på en justering av 8 §, måhända med den allmänna motivering som anförts i utskottsutlåtandet, att det är så kort tid som förflutit, sedan strandlagen trädde i kraft, att man inte ännu vunnit någon nämnvärd erfarenhet. Det är enligt mitt förmenande en allvarlig och betänklig sinnesändring.

På vårt håll vänder vi oss särskilt mot att man ansett sig böra införa straffbestämmelser som inte bara går ut på dagsböter, utan också stadgar intill 6 månaders fängelse. Det är dock så, att man här förbjuder ägarna att utföra byggnadsarbeten på ett område som vederbörande faktiskt äger. Nog tycker man att vite borde vara tillräckligt avskräckande, i synnerhet som det inte finns någon begränsning i fråga om storleken av detta vite, utan myndigheterna har möjlighet att klämma till ganska ordentligt mot dem som överträder lagens bestämmelser. Lagbrytaren utsätter sig för risken att få betala kostnaderna för rivningen av en eventuellt uppförd byggnad, och därtill kan han få dagsböter. Man får ett bestämt intryck av att straffbestämmelserna tagits till i överkant, och det finns enligt vår uppfattning all anledning att modifiera dem.

Jag kommer, herr talman, i första hand att yrka bifall till reservationen under punkten A och, för den händelse detta yrkande inte vinner godkännande, bifall till reservationen under punkten B.

Om upphävande av strandlagen m. m.

Herr LUNDQVIST (h): Herr talman! Alltsedan fritidsutredningens förslag i november 1938 lades fram, har jag offentligen, både här i riksdagen och utanför riksdagen, vid många tillfällen starkt reagerat emot detta förslag och mot de strandlagar som sedan successivt på sista tiden har kommit fram som resultat av det förslaget.

Jag har för min del funnit denna lagstiftning, sådan den har förelagts riksdagen och sedan också av riksdagen godkänts, vara sådan att den måste betecknas som orättfärdig gentemot den strandägande befolkningen. Jag har alltså samma uppfattning som jag hela tiden har haft, och jag har därför inte kunnat låta bli att göra ännu ett försök att om möjligt få en rättelse till stånd.

Att strandlagen innebär mycket väsentliga ingripanden mot den bofasta skärgårdsbefolkningen och att den *kan* komma att medföra mycket avsevärt ekonomiskt avbräck för denna, lärär väl inte kunna förnekas. Detta ter sig för mig så mycket allvarligare, som den övervägande delen av denna skärgårdsbefolkning under alla förhållanden är tvingad att leva sitt liv under prekära och ogynnsamma förhållanden. Här talar, herr talman, så ofta i riksdagen om de speciella svårigheterna för landsbygdens befolkning, och alla brukar fälla många vackra ord om viljan att på olika sätt och i olika avseenden söka skapa sådana drägligare förhållanden, att avfolkningen åtminstone något dämpas. Det finns väl då knappast någon befolkning som kan vara i större behov av det allmännas välvilja i detta avseende än just den befolkning som är bosatt ute i skärgårdarna, en befolkning som utöver allt annat tyngande slit och släp, som den liksom många andra ute på landet har att dras med, måste finna sig i kommunikationer som under större delen av året är utomordentligt otillfredsställande, en omständighet som också är en orsak till att många lämnar sitt hem därute på öarna. Att då i stället ytterligare förbittra tillvaron för dessa människor och försvåra utkomsten för dem, vilket många gånger blir en oundviklig följd av

Om upphävande av strandlagen m. m.

denna nya strandlag, måste väl inte bara för den berörda befolkningen utan också för oss alla te sig som i hög grad obilligt och orättfärdigt.

Tvingande skäl till de tvångsingripanden, som med stöd av strandlagen har skett, kan enligt min mening inte heller sägas föreligga. Det råder — jag understryker det — inga som helst delade meningar om det önskvärda och det berättigade i att även den icke strandägande befolkningen skall få tillträde till Guds fria natur, till stränder och marker för att där skaffa sig rekreation. Men jag tillåter mig understryka, att det finns oerhört mycket som kan göras i det syftet på andra vägar än genom det tvång som denna lag innebär. Redan äger det allmänna, både stat och kommuner, stora domäner som är lämpade för friluftssändamål. Dessa borde, herr talman, i varje fall i långt större utsträckning än vad som nu är fallet, tas i anspråk, upplätas och iordningställas för friluftsfolket. Vidare borde det vara en städernas skyldighet att i detta avseende för sin befolkning skaffa fram erforderliga områden genom förvärv, arrendering eller annan överenskommelse. Jag tillåter mig understryka, att t. ex. Stockholms stad icke tillnärmelsevis förskaffat sig så stora markområden vid vatten och i skog utanför staden, som de andra nordiska huvudstäderna har gjort — jag tänker närmast på Helsingfors och Oslo. Det finns alltså ytterligare mycket för Stockholms stad att göra, och det bör ske på Stockholms stads bekostnad och inte på fiskarbefolkningens ute i skärgården.

Innan det har kunnat visas, att allt som kan göras har blivit gjort för att på ordinära vägar tillgodose fritidsintresset, bör i varje fall enligt min mening tvångsingripanden emot enskilda mark- och strandägare inte äga rum. Därför instämmer jag i första hand i det yrkande, som herr Ohlsson i Blädinge har gjort om bifall till yrkandet i reservationen under A, alltså om upphävande av strandlagen av år 1952. Avslås detta yrkande, vilket väl med hänsyn till ärendets behandling i tredje lagutskottet

inte får anses vara alldeles uteslutet, kommer jag naturligtvis i likhet med herr Ohlsson att söka vinna förståelse för åtminstone de viktigaste av de punkter, som återfinnes under reservationen i B.

Beträffande de detaljändringar i lagtexten, som det där rör sig om, skulle jag särskilt vilja betona det obilliga i att ersättningen för liden förlust skall beräknas efter markvärdet vid den tidpunkt, då lagen tillkom eller då byggnadsförbudet fastställdes, alldeles oavsett vilka förändringar som sedan kan ha skett i fråga om penning- och markvärde. Det synes mig i hög grad skäligt, att ersättningen i stället beräknas efter markvärdet vid den tidpunkt, då en ansökan om dispens slutligen har blivit avslagen. Den nu gällande ordningen kan ju komma att leda till fullständigt orimliga konsekvenser. Jag erinrar också om att när detta lagförslag var ute på remiss, hälften eller ännu mer av alla remissinstanser delade den uppfattning åt vilken jag här har givit uttryck.

Allra sist också några ord om de fängelsestraff, som hotar markägarna. När vi hade denna fråga uppe till behandling förra året, rådde det ju glädjande nog en mycket allmän mening här i kammaren, att straffbestämmelsen om fängelse borde utgå. Vi hade mycket bråttom på natten, när vi skulle fatta beslut i denna sak. Vi hade kommit överens om att vi skulle begränsa oss till det yttersta, och i hastigheten kom inte någon votering att begäras. Eftersom vi i dag har gott om tid, hoppas jag att ingen tar illa upp, om vi med tanke på den stora anslutning, som i följd uppenbarligen fanns för motsvarande reservation, i år vill få till stånd en votering för att se, om kammaren skulle vara villig att få igenom denna välmotiverade ändring i nu gällande lag. En dylik ändring borde väl åtminstone kunna vidtas, även om lagen inte gällt längre. Den rubbar ju ingenting i lagens huvudprincip och innebär ingenting som kan bli till nackdel, såvitt jag förstår. Jag hoppas, att vi åtminstone skall röna den förståelsen ifrån kammaren och att vår ak-

tion i år alltså inte skall vara helt utan positiv verkan.

Herr OSVALD (fp): Herr talman! Herr Ohlsson började sitt anförande med att säga, att han inte skulle ta upp kammarens tid med att återge alla de invändningar som gjorts *mot* strandlagen. Jag skall, herr talman, inte heller återge de argument som framförts *för* strandlagen.

Vi har inom utskottet menat, att efter- som lagen inte har varit i tillämpning längre än i något mer än två månader, bör man lämpligen avvakta erfarenheterna av lagens tillämpning för att se vilka förändringar som eventuellt i framtiden kan vara erforderliga. Vi anser också att en debatt i nuvarande läge egentligen inte kan bli något annat än en upprepning av de argument för och emot som har anförts i kammaren dels vid införandet av den provisoriska strandlagen, och dels förra året då den definitiva strandlagen beslutades. Jag vill emellertid erinra om att då den definitiva strandlagen antogs, skedde detta bl. a. på grundval av mycket positiva tillstyrkanden av de allra flesta remissinstanserna.

Vad jag här anført som motivering för utskottets yrkande under punkt A) — alltså att vi bör avvakta erfarenheterna av lagens tillämpning — gäller också i fråga om de motionsvis framförda yrkanden som redovisas under punkt B) och som gett anledning till reservation B. Jag skall inte närmare ingå på dessa senare yrkanden i annan mån än att jag vill säga ett par ord om bestämmelsen om fängelsestraff, vilken utskottet berör med ett par ord i sitt utlåtande.

Personligen hyser jag liksom tidigare den uppfattningen, att det i en sådan lag som denna är onödigt med ett stadgande om fängelsestraff. Vi har emellertid i utskottets utlåtande endast refererat vad som tidigare har förekommit och framhållit att det, såsom utskottet uttalade redan i anledning av fjolårets motioner, är uppenbart att frihetsstraff

Om upphävande av strandlagen m. m.
bör tillgripas endast i rena undantagsfall då överträdelsen är av särskilt svårartat slag. Utskottet har inte velat ta upp någon debatt om vare sig det önskvärda eller inte önskvärda i nu existerande bestämmelse, utan har endast hänvisat till att bestämmelsen om fängelsestraff har upptagits efter byggnadslagen, varjämte utskottet som sin mening uttalar att bestämmelsen i fråga skall tillämpas med allra största restriktion.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr LUNDQVIST (h) kort genmäle: Det gläder mig — och förvånar mig inte heller — att utskottets ärade ordförande har gjort denna personliga deklARATION, som ju visar att han i sak står mycket nära den uppfattning, åt vilken jag nyss har gett uttryck.

Jag fäste mig vid att utskottets ordförande sade, att han personligen anser att fängelsestraff i detta fall är onödigt. Jag tycker för min del att om man har den uppfattningen och det ligger en motion under behandling på utskottets bord, vari yrkas att bestämmelsen skall borttas emedan den inte bara är onödig utan också grymt orättvis, så är det ganska egendomligt att man kan döva samvetet så mycket att man avstår från att ge uttryck åt den uppfattning man innerst har. Jag förmodar att herr Osvald ändå har den uppfattningen att en straffbestämmelse, som är onödig, inte heller bör skrivas in i lagen.

Herr Osvald förklarade sedan, att man inte kan tänka sig att ändra lagen nu därför att den varit gällande så kort tid. Tillfälligheterna har fogat det så, herr talman, att jag i min hand har ett tidsningsuttalande av förre ordföranden i tredje lagutskottet, vilken var med om att tillstyrka kammaren att godta propositionen om strandlagen. Herr Holmbäck har råkat vara sommargäst i skärgården på den ö, där Hemsöborna en gång i tiden höll till. Han hade där tillfälle att sommaren 1951 stifta bekantskap med strandlagens verkningar. Herr

Om upphävande av strandlagen m. m.

Holmbäck förklarar i detta uttalande som återfinnes i Dagens Nyheter — jag förmodar att det är någorlunda riktigt återgivet, eftersom tidningen företräder samma politiska uppfattning som herr Holmbäck och hans parti: »Aldrig kunde jag tro att strandlagen skulle kunna få sådana här konsekvenser. Det strider mot allt sunt förnuft att handla på detta sätt.»

Det hade naturligtvis varit mycket roligt om dåvarande ordföranden i tredje lagutskottet hade sökt tränga till botten med frågan, när den behandlades i riksdagen, så att han redan då kunnat komma underfund med detta.

Herr OSVALD (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag behöver ingalunda döva mitt samvete, när det gäller bestämmelsen om fängelsestraff. Jag menar bara att när denna bestämmelse finns, bör man lämpligen avvakta erfarenheterna av lagens tillämpning och se i vilken mån bestämmelsen kommer att behöva tillgripas. Det har hela tiden varit min grundsyn, att man beträffande en nytillkommen lag bör avvakta erfarenheterna, innan man går att ändra lagen.

Jag skall också be att få säga några ord med anledning av vad herr Lundqvist senast sade om strandlagens konsekvenser. Jag vill då gå tillbaka till vad han sade om att skärgårdens avfolkning skulle vara beroende av eller i varje fall stimuleras av strandlagen. Jag tror att man då tillmäter strandlagen alltför stor betydelse. Jag tror ingalunda att man kan säga att strandlagen har något som helst inflytande på avfolkningen, inte ens av Stockholms skärgård. Lagen skulle kanske i vissa fall, tror jag, kunna verka i rakt motsatt riktning, men under inga omständigheter kan den ha sådana skadeverkningar, som herr Lundqvist gjorde gällande.

Herr LUNDQVIST (h) kort genmäle: Herr talman! Jag tror mig med den kännedom som jag har om förhållandena i

Stockholms skärgård — jag inskränker mig till den — våga det bestämda påståendet, att strandlagen mycket väl kan komma att få de verkningar, som jag här gav uttryck åt. När man ser hurusom just i det fall, som professor Holmbäck påtalade, en fastighets- och strandägare inte ens får bygga några sportstugor, så att han kan få sitt och familjens uppehälle tryggt, är det ju ganska naturligt om sådana familjer så fort som möjligt söker sig ifrån skärgården och sina hem där.

Jag tycker att herr Osvald också borde besöka dessa familjer, som herr Holmbäck gästade och jag syftade på samt tala med dem. Herr Osvald kanske då skulle komma till samma uppfattning som sin ärade företrädare som ordförande i tredje lagutskottet och såsom herr Holmbäck kunna säga, att hade han vetat, att verkningarna skulle bli sådana de blev, så hade han aldrig velat vara med om lagens införande.

Herr OSVALD (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag känner inte till Stockholms skärgård lika bra som herr Lundqvist, men jag har rätt stora kunskaper om andra delar av Sveriges stränder. I en del fall på västkusten kan man påstå, att strandlagen har haft en rakt motsatt verkan mot vad herr Lundqvist gör gällande. Men jag vill gärna understryka vad herr Lundqvist sade om att man kan tänka sig att strandlagen *kan* komma att få ogynnsamma verkningar. Jag menar emellertid att man bör vänta och se, om den verkligen får sådana verkningar.

Herr NILZON, IVAR (bf): Herr talman! Herr Ebbe Ohlsson nämnde i sitt anförande att tidigare vid behandlingen av denna fråga hade bondeförbundet stått på en helt annan linje än nu. Vi har svikit våra principer, sade han. Då jag nu suttit i tredje lagutskottet vid behandling av denna fråga, anser jag mig med några ord böra lägga saken till

rätta. Det är nämligen inte riktigt på det sättet, som herr Ebbe Ohlsson påstod.

Vid behandlingen av den provisoriska lagen hade jag en motion där jag yrkade bifall till propositionen dock med vissa betydelsefulla ändringar ty jag kunde redan då godkänna huvudprinciperna i lagen. I likhet med allting annat har nämligen denna fråga två sidor. När herr Lundvist talar för strandägarna och den fattiga befolkningen ute i skärgården, så är det klart att det i vissa fall kan vara berättigat. Men det finns även andra synpunkter som måste läggas på denna fråga. På många platser är det nämligen så att stränderna numera äges icke av den jordbrukande befolkningen utan av personer ifrån städerna, som har köpt upp strandområdena. Det kan rentav bli svårt för ortsbefolkningen att komma ned till stränderna. Jag minns att när strandlagen år 1950 behandlades i tredje lagutskottet hade vi ungefär samtidigt eller strax dessförinnan uppe till behandling fiskelagen. Det kom därvid många deputationer från fiskarbefolkningen, vilka framförde sina bekymmer. Jag minns särskilt en deputation från västkusten, som talade om vilka svårigheter som fiskarna hade att komma i land numera på en hel del ställen med sina fångster. Man sade att det var anorlunda på den tiden, då bönderna ägde stränderna, då fick man gå i land var som helst, ty då gällde alle mans rätt. Men numera, sade man, om det inte finns taggtråd som hindrar fiskarna från att komma i land, så finns det skyltar och anslag med påskriften: »Privat område. Tillträde förbjudet.»

Det var en av anledningarna till att jag redan då den provisoriska strandlagen antogs var rätt positivt inställd till denna lags införande. En av de starkaste anledningarna till att de bondeförbundare, som då satt i tredje lagutskottet — vilket inte jag gjorde — gick emot lagen var att den icke innehöll några ersättningsbestämmelser. Det var alltså därför som vi inte ville gå med på lagen. Mot den bakgrunden kan man inte säga att vi i år har svikit våra principer, då ju ersättningsbestämmelser numera in-

Om upphävande av strandlagen m. m.

förts i lagen. Därmed har ju våra krav tillgodosests, och man kan inte beskylla oss för att ha frångått vår tidigare inställning.

Vad gäller de straffbestämmelser, som det nu talats om, gick vi ju emot dem. Även jag hade reserverat mig förra året, då jag ansåg att man inte borde ha denna stränga bestämmeelse om fängelsestraff. Jag anser fortfarande i likhet med utskottets ordförande, att detta är ett alldeles för hårt straff, men man får väl ändå säga, att när en lag är antagen så sent som i maj månad förra året bör man i någon mån se verkningarna av den innan man vill ha den upphävd.

När motionen skrevs — den är daterad den 27 januari — hade lagen alltså varit i kraft endast 27 dagar. Det är givet, att man under den korta tiden inte hunnit få någon erfarenhet av den, och även om man tar hänsyn till den provisoriska lag, som vi förut hade på detta område, har det inte kunnat samlas någon erfarenhet, som kan ge anledning till att man redan nu upphäver lagen. Jag anser därför att man bör gå den väg, som ordföranden i utskottet framhöll. Vi får väl vänta och se hur pass stora besvärligheter denna straffbestämmeelse kommer att föra med sig. Särskilt med den skrivning, som utskottet gjort, tror jag inte det blir så många som kommer att försmäktas i fängelserna på grund av att de brutit mot strandlagen. Vart skulle det ta vägen, om vi i alla frågor som avgöres av riksdagen — jag tänker närmast på lagstiftningsfrågor — därför att man inte vill ha en lag år efter år kommer tillbaka och yrkar att den skall upphävas? Det må vara att man gör på det sättet i anslagsfrågor, men att i en lagstiftningsfråga, så snart en lag trätt i kraft, begära att den skall upphävas eller ändras tror jag inte är någon lycklig väg. Jag anser att man först bör få någon erfarenhet av hur lagen verkar, och det är av den anledningen som jag i år, med den skrivning utskottet har gjort, har kunnat ansluta mig till utskottets förslag.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Om upphävande av strandlagen m. m.

Herr GÖRANSSON (fp): Herr talman! Under den debatt, som fördes här i kam-maren en majnatt i fjol angående strand-lagen, deltog jag bara på en enda punkt, nämligen när det gällde ansvarsbestäm-melserna i 8 §. Jag vill nu ge till känna att jag i dag har samma uppfattning som jag hade i maj i fjol, nämligen att andra punkten i 8 § är onödig. Jag vill gå ännu längre och säga att den är skad-lig av skäl som jag skall antyda i det följande.

Jag vill alltså att denna bestämmelse skall slopas. När vi lever i ett samhälle, som med nödvändighet i vissa avseenden måste strama åt banden när det gäl-ler människornas samlevnad, får man vara mycket försiktig när man vill krimi-nalisera eller straffbelägga handlingar, som befins vara icke önskvärda eller rent av olämpliga. Om man an-vänder straffåtgärder i sådana fall ba-naliserar man straffet, och dess verkan minskas därigenom högst väsentligt. Om det nu i alla fall är så, att man finner det nödvändigt med särskilda ansvars-bestämmelser, skall man överväga på-följdernas art och stränghet och inte an-vända större våld än nöden kräver. Kan man stanna vid böter, skall man inte utsträcka påföljderna till att avse även fängelse, ty då avtrubbar man respekten för fängelsestraffet och för frihetsberövandet.

I detta fall finns det andra medel, som jag tror är fullt tillräckliga för att komma till rätta med dem som är mot-spänstiga eller vrenska, med dem som överträder de förbud, som finns angivna i lagen, nämligen böter, viten och hand-räkningsåtgärder; de kan bli mycket kännbara. Enligt min mening borde man ha stannat vid detta. För den meningen kan jag finna stöd hos två av de re-missinstanser, som yttrade sig över strandlagen i fjol, nämligen fastighets-bildningssakkunniga och lantmäteristy-relsen. De avstyrkte att fängelsestraff infördes i ansvarsbestämmelserna, där-för att det enligt deras mening inte före-låg något praktiskt behov att döma till frihetsstraff.

Mot detta har i debatten anförts, att

man i byggnadslagen har en liknande straffbestämmelse och att konsekvensen därför skulle kräva att den också inför-des i strafflagen.

Huruvida en straffbestämmelse av den-na skarpere typ är nödvändig i bygg-nadslagen vill jag inte yttra mig om. Men om straffbestämmelser i tidigare lagar skall föra med sig den kedjereak-tionen, att man blir nödsakad att i varje ny lag i samma eller liknande ämne in-föra gamla ansvarsbestämmelser, så kommer vi inte ut ur den otrevliga cir-kel vi befinner oss i. Situationen just nu karakteriseras faktiskt av att man trubbar av straffvapnet genom att till-gripa åtgärder, strängare än som skulle behövas.

Man skall inte ödsla med straff och hot om straff. Den principen har mer och mer vunnit anklang, exempelvis när det gäller uppfostran av barn, och jag tror att samma princip bör vinna tillämpning även när vi vill hyfsa vanorna och hand-lingsmönstren i samhället i stort. En kultiverad stat bör, innan den inskrider med frihetsberövande, vara övertygad om nödvändigheten därav. Och en de-mokratisk statsform, vars signatur ändå är vänlighet, bör visa så mycket förtro-ende för människorna att den inte stad-gar frihetsstraff, förrän ett sådant i prak-tiken har visat sig absolut nödvändigt.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att i så måtto få yrka bifall till reserva-tionen, att jag tillstyrker att andra punk-ten i lagens 8 § skall utgå.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden proposi-tioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna, med A betecknade reservationen; och förklarade herr tal-mannen, efter att hava upprepat pro-POSITIONEN på bifall till utskottets hem-ställan, sig finna denna proposition va-ra med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlsson, Ebbe*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter

given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition: Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna, med A betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ohlsson, Ebbe*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 98;

Nej — 14.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten B.

Herr **OLSSON, EBBE** (h): Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till ändringsförslaget beträffande 1 § i vår reservation.

Herr **OSVALD** (fp): Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **WERNER** (bf): Herr talman! Jag har inte velat blanda mig i debatten om strandlagens principiella och ekonomiska innebörd, därför att jag liksom herr Nilzon hyser respekt för ett majoritetsbeslut som så nyligen fattats av riksdagen.

Jag har begärt ordet för att deklarerat, att jag för min del aldrig kan godtaga rättsinnehållet i 8 §, som stadgar fäng-

elsestraff för den som endast nyttjar sin lagfarna egendom. Jag instämde i fjol med herr Göransson, och jag känner ett starkt behov av att nu inför ett konfirmerande av denna paragrafs rättsinnehåll nedlägga en gensaga mot att man tillgriper ett straffhot, som inte på något sätt kan anses vara rättsligt motiverat.

Herr **ANDERSSON, ELÖN** (fp): Herr talman! Jag skall också, utan någon annan argumentation mot bestämmelsen i 8 § än den som herr Göransson tidigare anfört, en argumentation som jag till fullo delar och som överensstämmer med den uppfattning jag hade redan vid lagens tillkomst, be att få yrka bifall till reservationen i vad den avser 8 §.

Her statsrådet **ZETTERBERG**: Herr talman! Jag ber endast att få lämna ett par upplysningar rörande straffbestämmelserna.

Straffbestämmelsen i 3 § är, såsom framgått redan av ett tidigare uttalande, hämtad från byggnadslagen. Vad som där stadgas om byggnadsförbud har precis samma innehåll som det nu ifrågasvarande stadgandet, och det har över huvud taget aldrig diskuterats att bestämmelsen i byggnadslagen om fängelsestraff skulle borttagas. Det är mycket egendomligt att man, av något slags tillfälliga känslökäl och utan varje som helst undersökning, vill göra åtskillnad mellan två lagar, som i denna del i övrigt är identiska, i en straffbestämmelse som avser att åstadkomma precis samma effekt.

Särskilt herr Göransson har gjort en jämförelse med andra lagar och fullt riktigt sagt, att man inte skall tillgripa svåra straff annat än om det är nödvändigt. Jag ber då att få erinra om att departementet vid förberedelserna till strandlagstiftningen remitterade just denna punkt om straffbestämmelsernas innehåll till den mest sakkunniga lagstiftningsinstans vi har när det gäller frågan om i vilka fall man skall tillämpa den ena eller den andra straffpåfölj-

Om upphävande av strandlagen m. m.

den; jag syftar på straffrättskommittén, som just arbetar med att överse och jämföra olika straffbestämmelser. Denna kommitté föreslog en ännu skarpare formulering, nämligen att normalstraff skulle vara böter och fängelse.

Nu tycker jag liksom flera tidigare talare att fängelse bara skall förekomma i särskilt svåra undantagsfall. Därför gjorde vi i justitiedepartementet den modifikationen i det förslag, som vi fick från straffrättskommittén, att fängelse bara skall förekomma, när det föreligger synnerligen försvårade omständigheter.

Jag vill å andra sidan påstå, att det verkligen kan finnas starka skäl att ha fängelsestraffet kvar. Vad åsyftas med fall, där det är synnerligen försvårade omständigheter? Det är framför allt fall, då en person medvetet bryter mot lagen i ekonomiskt syfte, t. ex. då han försäljer ett stort antal tomter och i samband därmed uppför hus å tomtarna. Om han inte löper någon annan risk än att få dagsböter, kan han också ta med dem i den ekonomiska kalkylen. Jag tror därför att man i fall av synnerligen försvårade omständigheter har ett sakligt behov av ett fängelsestraff.

Herr **ANDERSSON, ELON** (fp): Herr talman! Jag har observerat den jämförelse mellan straffbestämmelserna i byggnadslagen och i strandlagen, som chefen för justitiedepartementet nu åberopar. Enligt min uppfattning föreligger det dock en ganska avsevärd skillnad mellan konsekvenserna av den förseelse, som enligt byggnadslagen skulle beläggas med fängelsestraff, och de förseelser, som kan komma att inträffa i samband med bristande åttlydnad av strandlagen. Den, som saboterar bestämmelserna i byggnadslagsstiftningen, kan ovedersägligen vålla en ganska betydande olägenhet och en ganska betydande skada beträffande hela utvecklingen av en samhällsplanering. Några liknande konsekvenser har jag svårt att föreställa mig, att förseelserna mot strandlagen kan komma att vålla. Jag tror således, att det är att dra jämförelsen något för långt, när man ovillkor-

ligen vill ha samma straffbestämmelser i strandlagen som i byggnadslagen, eftersom de förseelser, som kan komma i fråga, knappast kan anses vara jämförbara med varandra till sitt innehåll och till sina konsekvenser.

För det andra förhåller det väl sig på det sättet, att en straffbestämmelse i en lag bör såvitt möjligt något så när harmoniera med det som man åtminstone i högtidliga ögonblick brukar kalla för det allmänna rättsmedvetandet. Jag har en bestämd föreställning, herr talman, att det kommer att bli mycket mycket svårt att övertyga det allmänna rättsmedvetandet om att förseelserna mot strandlagen skall kunna vara så allvarliga, att de bör sonas med fängelsestraff.

Herr **OHLSSON, EBBE** (h): Herr talman! Jag yrkar bifall till det förslag till lydelse av 1, 3 och 8 §§ strandlagen, som framförts i den under B återgivna reservationen, och hemställer att herr talmannen måtte ställa proposition på varje paragraf för sig.

Herr **LUNDQVIST** (h): Herr talman! Jag har blivit förekommen av herr Elon Andersson — jag hade endast tänkt påpeka att det råder en synnerligen stor skillnad mellan byggnadslagen och strandlagen. När det gäller byggnadslagen rör det sig väl i regel i varje fall om ekonomiska frågor av en helt annan storleksordning än när det gäller strandlagen. Jag ansluter mig helt och hållet till den uppfattning, som herr Elon Andersson nyss gav uttryck åt gentemot resonemanget från statsrådsbänken.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan, såvitt anginge yrkandena under punkterna 2 a och 2 b i de i ämnet väckta motionerna, därefter särskilt rörande utskottets hemställan, i vad den avsåg punkten 2 c i samma motioner,

samt slutligen angående utskottets hemställan i övrigt.

I fråga om utskottets hemställan, såvitt anginge yrkandena under punkterna 2 a och 2 b i motionerna, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att den samma skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det lagförslag, som förordats i den senare av de vid utlå-tandet avgivna reservationerna, i vad det avsåge 1 och 3 §§ i strandlagen.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan i förevarande del vara med övervägande ja besvarad.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som förekommit rörande utskottets hemställan, i vad den avsåg yrkandet under punkten 2 c i motionerna, propositioner, först på bifall till berörda hemställan samt vidare på antagande av det lagförslag, som förordats i den senare av de vid utlå-tandet avgivna reservationerna, i vad det avsåge 8 § i strandlagen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan i angivna del, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlsson, Ebbe*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlå-tande nr 7 punkten B, såvitt angår yrkandet under punkten 2 c i de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det lagförslag, som förordats i den senare av de vid utlå-tandet avgivna reservationerna, i vad det avser 8 § i strandlagen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en

Om upphävande av strandlagen m. m.
början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ohlsson, Ebbe*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 42.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i förevarande punkt i övrigt hemställt.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlå-tanden:

nr 8, i anledning av väckta motioner om en allmän översyn av gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314); och

nr 9, i anledning av väckt motion om översyn av bestämmelserna om förevisande av djur vid offentliga föreställningar.

Vad utskottet i dessa utlå-tanden hemställt bifölls.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 78, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skattefrihet för vissa bidrag till nedbringande av bostadskostnader.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 22 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 88, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Interpellation ang. försöksverksamheten på skolväsendets område m. m.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 365, av herr *Anderberg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem;

nr 366, av herr *Bergvall* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem;

nr 367, av herr *Andersson, Axel*, och herr *Spetz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem;

nr 368, av herr *Pålsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.;

nr 369, av herr *Pålsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.; samt

nr 370, av herr *Huss*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsförsamling och städer, som ej deltaga i landsförsamling, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

Interpellation ang. försöksverksamheten på skolväsendets område m. m.

Herr **ARRHÉN** (h) erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Särskilda utskottet vid 1950 års riksdag, som hade att taga ställning till Kungl. Maj:ts proposition nr 70 angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling, skrev bl. a. i sitt utlåtande nr 1, s. 115: »Utskottet finner det önskvärdt, att det i första punkten av de riktlinjer, som riksdagen kommer att god-

känna, på lämpligt sätt markeras, att enhetsskolans genomförande är beroende av vissa förutsättningar. Det har sålunda syntts utskottet riktigt att redan i denna första punkt inrycka en hänvisning till försöksverksamheten och att vidare däri åberopa vad utskottet anfört i fråga om tidpunkten för definitivt beslut rörande skolplikten.»

Den första punkten av riksdagens riktlinjer fick i överensstämmelse med detta allmänna betraktelsesätt följande lydelse: »Åtgärder skola vidtagas för genomförande inom tid, som — med beaktande av vad utskottet därom framhållit — framdeles bestämmes, av en på nio-årig allmän skolplikt grundad enhetsskola avsedd att, i den mån den tillämnade försöksverksamheten ådagalägger lämpligheten, ersätta folkskolan, fortsättningsskolan, den högre folkskolan, den kommunala mellanskolan och realskolan.» Denna formulering var utan tvivel ett uttryck för den försiktighet, vilken motiverades av det arbetsmaterial, som särskilda utskottet haft möjlighet att taga del av under behandlingen av hela det föreliggande problemkomplexet. Försöksverksamheten gjordes alltså ingalunda, som från visst håll i den efterföljande diskussionen om innebörden av 1950 års beslut uttalats, till det »lilla medgivandet», vilket man i själva verket inte vore skyldig att ta någon hänsyn till, den utgjorde tvärtom, vilket med all önskvärd tydlighet framgår av utskottets här återgivna kommentar, den viktigaste, som det heter, »förutsättningen 'för' enhetsskolans genomförande». Med ledning av försöksverksamhetens resultat skall den definitiva utformningen av enhetsskolan beslutas, likaså, vilket därigenom blir självklart, själva tidpunkten för genomförandet.

Departementschefen gjorde för sin del i prop. 1950:70 vissa uttalanden i samband med centrala spörsmål, vilka hörde ihop med den nya skolans verksamhet och som tydde på att också han fäste stor vikt vid de erfarenheter, som under åren efter principbeslutets fattande kunde samlas. Utskottet erinrade här om och skrev: »Mot slutet av 1950-talet

Interpellation ang. försöksverksamheten på skolväsendets område m. m.

bör enligt departementschefens mening tiden vara inne för en sammanfattande utredning i differentieringsfrågan» samt fortsatte bl. a.: »I den mån jämförelser kunna anställas även med de nu arbetande skolformerna trots där rådande speciella förhållanden i avseende på lärjungeurval m. m. bör detta givetvis icke underlåtas... Självfallet böra de successivt vunna erfarenheterna ligga till grund för den fortsatta inriktningen av försöksverksamheten. I likhet med departementschefen finner utskottet det ändamålsenligt att efter ett antal år differentieringsfrågan blir föremål för en sammanfattande utredning avsedd att ge grunden för den organisation, som sedan successivt skall genomföras.»

Utskottet förutsåg alltså att svårigheter kunde uppstå då det gällde att få jämförelser till stånd mellan dagens arbetande skola och den föreslagna nya, men ville dock tydligen uppmuntra härtill. Utskottet önskade även vidga försöksverksamheten. Det hette: »Vid sidan av den försöksverksamhet, som är inriktad på enhetsskolans utformning, böra enligt utskottets mening även försök anställas inom de existerande skolformerna, avseende icke blott dessa skolformers utveckling under övergångstiden och, i vissa fall, deras anknytning till enhetsskolan utan även frågor av allmän betydelse för skolans och den särskilda skolformens uppgifter.»

Departementschefen gjorde i prop. nr 70 även följande uttalande: »Parallellt med de praktiska försöken torde en serie vetenskapliga undersökningar böra företagas...» och utskottet skrev för sin del i kommentaren till sitt beslut: »Psykologisk-pedagogiska institutet och skolöverstyrelsen böra utbyggas, så att de förmå uppbära den på dem ankommande delen av försöksverksamheten» samt gav i beslutets punkt 12 sin samlade syn på försöksverksamhetens yttre bedrivande: »Ledning och redovisning av försöksverksamheten i dess helhet skall handhavas av skolöverstyrelsen med för ändamålet behövlig förstärkt organisation och erforderliga betingelser i övrigt skapas genom utbyggnad av statens

psykologisk-pedagogiska institut och andra lämpliga åtgärder.»

Det kan i detta sammanhang även vara värt att erinra om de åtgärder, som med anledning av 1950 års beslut hittills vidtagits av statsmakterna. Kungl. Maj:t fastställde sålunda den 6 oktober 1950 (SFS 1950:549) vissa allmänna riktklinjer för skolväsendets utveckling. Det påpekades bl. a., att försöksverksamheten på enhetsskolans område borde utvidgas inom de gränser, som möjliggjorde att samordna och leda försöksverksamheten och att på ett tillförlitligt sätt bedöma resultaten. Uppgiften vore vidare att skapa nya utbildningsmöjligheter inom den nuvarande skolorganisationens ram, avpassade med tanke på skolreformen i stort. Skolöverstyrelsen föreslog för sin del i skrivelse till Kungl. Maj:t av den 17 november 1950, att nya femåriga statliga realskolor i regel icke borde få upprättas i fortsättningen. Nya kommunala realskolor med fyraårig studiegång borde likaså icke få inrättas annat än i undantagsfall. Man föreslog i stället treåriga realskolelinjer i folkskolan samt åtgärder att underlätta övergång från folkskolans nuvarande klass 6 till 2^a, resp. 3^e vid allmänt läroverk eller till klass 2 vid kommunal realskola eller till klass 1 i en kommunal realskola med treårig kurs. Prop. 1951:136 anslöt sig till detta av skolöverstyrelsen framlagda förslag. Man underströk i propositionen vikten av att eleverna i skoldistrikt, där engelska läses från och med femte klassen, beredes tillfälle att tillgodogöra sig den tidsvinst, som blir möjlig därigenom att man börjar med ett språk på detta stadium. Man varnade samtidigt för överansträngning av eleverna, samtidigt för att förändringarna i organisationen icke för någon elevkategori finge innebära en inknappning av utbildningstillfällena. Man uttalade även den förmodan, att de nya formerna i organisationen kunde ge erfarenheter, ägnade att i vissa avseenden komplettera försöken med enhetsskolan. Riksdagen beslöt i enlighet med denna uppläggning. Fristående eller i folkskolan inbyggda treåriga linjer skulle alltså

Interpellation ang. försöksverksamheten på skolväsendets område m. m.

för framtiden bli regel och en treårig studiegång kunde även inrättas inom de statliga högre skolväsendet. Vid värricksdagen 1952 gjorde statsutskottet ett yttrande, som innebar, att man uttalade sin tvekan inför de försök, som ginge ut på att i den nuvarande folkskolan bygga in den tidigare femåriga realskolan. Initiativ av detta slag hade bl. a. tagits i Malmö, Linköping, Växjö och Lidingö och även Göteborg. Statsutskottet fann en dylik uppläggning innebära viss risk för ensidighet.

Inom skolöverstyrelsen uttalade sig majoriteten (11 röster mot 10) under 1952 mot en differentiering enligt olika metoder från femte klassen. Det är dock att märka, att hela läroverksavdelningen inom styrelsen, ytterligare två undervisningsråd samt lekmanrepresentanten inom skolöverstyrelsen reserverade sig och ej lät sig åtnöjas med den möjlighet till viss differentiering av eleverna i femte och sjätte klass som majoritetens ståndpunkt innebar. Kungl. Maj:t meddelade senare, den 18 juli 1952, närmare föreskrifter i dessa avseenden. En differentiering från klass 5 på grundval av undervisningen i engelska godtogs, men längre gående avvikelser skulle tillåtas endast i undantagsfall och efter särskilt medgivande av Kungl. Maj:t. En differentiering från och med klass 5 blev alltså icke helt avvisad men godtogs icke heller av Kungl. Maj:t som huvudregel. För intagning i treårig realskola har man fastställt kravet på 16 betygsenheter i tio ämnen, varav 6,5 inom ämnesgruppen tal- och läsövningar, skrivning och språklära, tillämpad räkning och engelska. Med vissa modifikationer skall dessa inträdesfordringar även gälla för de praktiska realskolorna. Dessa relativt stränga bestämmelser innebär alltså, att »betygshetsen» flyttats ett par år framåt i tiden i jämförelse med dagens förhållanden. Om det blir möjligt att efter gruppdifferentiering, partiell differentiering eller en mera eller mindre fullständig sådan i klasserna 5—6 nå samma resultat i en treårig realskola som i den nuvarande undandraget sig tills vidare ett bedömande.

Alla de åtgärder, som nu senast refererats, tillhör övergångsstadiet före enhetsskolans planerade genomförande och måste alltså samtidigt låta inordna sig i den försöksverksamhet, som 1950 års beslut placerade centralt och som utgjorde utskottskompromissens förutsättning. Det synes under sådana förhållanden vara av yttersta vikt, att försöksverksamhetens resultat blir föremål för ett objektivt och sakkunnigt bedömande med — sina ira et studio — enbart det målet för ögonen att ge vår växande ungdom en så god och ändamålsenligt ordnad undervisning som möjligt. Det förefaller därför vara en god investering att i nuvarande läge ge försöksverksamheten samt de institutioner, som enligt riksdagsbeslutet 1950 närmast avsetts att kopplas in på det vetenskapliga bedömandet av försöksverksamhetens resultat, de medel, som härför visar sig av nöden. Det förefaller, som om en icke önskvärd njugghet i dessa avseenden kunde bli ödesdiger för utformningen av framtidens svenska skola i vidsträckt bemärkelse. De misstag, som under försöksverksamhetens gång eventuellt görs i form av oriktiga slutsatser, kan i längden innebära en belastning för både lärare, elever och föräldrar. I de senare två fallen kommer bl. a. även kostnadsynpunkterna i blickpunkten.

Under försöksverksamhetens gång är det av vikt, att man även har uppmärksamheten fäst vid samhällets framtida kostnader för skolreformens genomförande. Skolkommissionen, som framlade sitt betänkande i juni 1948, beräknade för sin del den av skolreformen föranledda egentliga nettoökningen av skolväsendets kostnader under den period, då reformen genomföres och medräknat engångskostnaderna, till maximalt omkring 175 miljoner kronor per år. Den skulle därefter, sedan engångskostnaderna avvecklats, stanna vid omkring 125 miljoner kronor per år. Härtill ville emellertid skolkommissionen lägga ett belopp av, om linjen med barnbidrag väljes och om barnbidraget fastställes till 500 kronor per elev och år, omkring 125 miljoner kronor per år. Det skulle

Interpellation ang. försöksverksamheten på skolväsendets område m. m.

utgå som en kompensation till föräldrarna på grund av utsträckningen av skolpliktstiden med två år. Tillsammans härmed skulle alltså samhällets nettoökning i utgifter under utbyggnadsperioden bli omkring 300 miljoner kronor och därefter omkring 250 miljoner kronor per år. Om man godtagger 30 procent som ett mått på penningvärdets förändringar intill dagens läge, blir dessa belopp respektive omkring 390 miljoner kronor och 325 miljoner kronor. I själva verket är emellertid dessa för fem år sedan framräknade kostnader icke acceptabla för att ens ge ett begrepp om den storleksordning, det i dag rör sig om, med hänsyn dels till att lönekontot genom fjolårets uppgörelse med läroverkslärarna visat en kraftig stegring, vilken genom de nu pågående löneförhandlingarna med folkskollärarkåren kan väntas ytterligare gå i höjden, dels till att byggnadskostnaderna under utbyggnadsperioden avsevärt fördyrats. Ökningen för statens vidkommande kan årligen väntas närma sig väsentligt högre belopp än man 1950 kalkylerade med. Kommunernas kostnader är icke heller medtagna. Skolkommissionen påpekade med rätta, att någon i detalj tillförlitlig beräkning av kostnaderna för den omdaning av det svenska skolväsendet, som skolkommissionen föreslagit, icke vore möjlig men ville med sina siffror söka ge ett begrepp om storleksordningen. Även detta försök ter sig i dag, som sagt, äventyrligt. I själva verket treva vi här nu än mera än tidigare i blindo. Likväl måste kostnadsfrågan både för staten och kommunerna just nu på ett alldeles särskilt sätt påkalla uppmärksamheten. Den pågående försöksverksamheten bör bemöda sig om att i dessa avseenden ge ett bidrag till problemets bedömning, givetvis under utnyttjande av för detta ändamål särskilt tillkallade specialister. Staten liksom kommunerna riskerar i annat fall att binda sig för åtaganden, som de får svårt för att helt motsvara, detta desto hellre som den väldiga kostnadsökning per år för statsverket, som på detta samhällsområde skymtar, har sin motsvarighet av ungefär likvärdiga kost-

nadsökningar per år på andra sektioner, främst i den sociala utgiftspolitikens sammanhang.

Med stöd av det sagda anhåller jag om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få ställa följande frågor:

1. Är herr statsrådet villig att inför kammaren delge sin syn på försöksverksamhetens fortsatta bedrivande?

2. Är det på försöksverksamhetens nuvarande stadium möjligt att erhålla en objektivt giltig bild av resultaten?

3. Är det i nuvarande situation möjligt att få ett begrepp om åtminstone storleksordningen av de nettoökningar i kostnaderna per år för den nya skolan i vad det gäller staten och kommunerna?

4. Om så icke är fallet, är det herr statsrådets mening att försök bör göras för att i dessa avseenden komma till så hög grad av klarhet som är möjligt?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta befattningshavare hos kammaren, den 10 mars 1953.

På därom gjord ansökning beviljades kanslisten hos kammaren C. Lidbom tjänstledighet, räknat från och med gårdagen, till slutet av innevarande vårsession, för tjänstgöring hos Svea hovrätt och rådhusrätt.

Beviljades kanslisten hos kammaren Hans Karlgren begärd tjänstledighet tills vidare under återstoden av innevarande vårsession för uppehållande av ett förordnande såsom vikarierande stenograf hos andra kammaren.

Till vikarier för Lidbom och Karlgren under ifrågakvarande tider antogos förste kanslissekreteraren Fritz af Peter-

sens respektive kanslisten hos andra
kammaren Göte Schenning.
År och dag som ovan.

Justerades protokollsutdrag för den-
na dag, varefter kammarens sammanträ-
de avslutades kl. 3.50 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

In fidem
G. H. Berggren.